

A FOODLAWMENT EGYESÜLET LEHETŐSÉGEI A FENNTARTHATÓSÁG GLOBÁLIS ÉS LOKÁLIS PROBLÉMÁINAK MEGOLDÁSÁBAN

BÚZA László¹, SEREGI János²

A fenntartható mezőgazdaság, azon belül az élelmiszerlánc olyan fejlődés, mely kielégíti a jelen igényét, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ugyanezekkel az igényekkel a jövőben ők is élni tudjanak.

A globális élelmiszerlánc rendszer működése számos rejtett költséggel, valamint nyilvánvaló kockázatokkal jár, amelyek közül a szállítási költségek, illetve az ellenőrzés hiányosságai, a szükséges információk biztosításának nehézségei a legjelentősebbek. A Foodlawment támogatja, javaslatot dolgoz ki a szabályozások olyan irányú változtatására, hogy egy-egy térség hagyományos termékeinek lokális piacra jutását elősegítse, továbbá, hogy a termékek eredetéről, előállításuk módjáról alapvető, releváns információk szülessenek.

A Foodlawment, Élelmiszerlánc Kereső Rendszert (Foodchain-Research System) alakított ki. Az élelmiszerlánc szereplői munkájának az eredménye, a fogyasztók és a többi szereplő informálásából származik; ugyanis a vállalkozóktól, hatóságoktól és a tudomány-oktatás szereplőitől származó információk hiányában a fogyasztó a legtöbb esetben egyedül a termék ára, a reklámok lapján fog dönteni.

Az élelmiszerlánc felügyeleti hatóságok részére - az egységes közösségi élelmiszerjog alapján - informatikai fejlesztést valósítunk meg - pilot projekt formájában a Kárpátok Euró- Régióban mind eszközökben, mind szoftverekben, egymással kompatibilis, kommunikáló felhasználóbarát programok fejlesztésével, mellyel az európai élelmiszerlánc bármely pontján jelentkező probléma meghatározó adatai, azonnal eljuthatnak a felhasználókhoz, ahol késedelem nélkül el lehet kezdeni a megelőzés, kezelés szükséges lépéseit.

A Foodlawment egy Európai szinten összefogott, a fenntarthatóan fejlődő, mindemellett értékeiben megőrzött, európai élelmiszerláncot szolgáló kutatás- fejlesztési-innovációs, hatékony információáramlason alapuló tudásközpont hálózatot kíván létrehozni és üzemeltetni. Ennek részeként az élelmiszerlánc termékek előállítása által okozott környezetvédelmi károk, és azok élelmiszerlánc-biztonságra visszahatása összefüggéseinek feltárására, egy virtuális hálózatként működő regionális kutatói adatbázis létrehozása is cél, amely olyan tudományos kutatások és eredmények publikálására ad lehetőséget, amelyek segítséget nyújtanak a nemzeti és regionális hatóságok részére a fenntartható élelmiszer-előállítás (és -fogyasztás) stratégiájának kidolgozásához.

¹ Az Európai Élelmiszerlánc Parlament elnöke

H-1095 Budapest, Mester u. 81.; e-mail: buzal@foodlawment.com; WEB: www.foodlawment.com

²Kaposvári Egyetem, Egészségügyi Centrum, Diagnosztikai és Onkoradiológiai Intézet

H-7400 Kaposvár, Guba S. u. 40.

A fenntartható mezőgazdaság, benne az élelmiszerlánc tartalma több vita tárgyát képezi a gyakorlatban. Abban egyezés van, hogy a fenntarthatóság elvének kiterjesztése a mezőgazdaság fejlődése szempontjából igen fontos.

A fenntartható „agrárium” olyan fejlődés, mely kielégíti a jelen igényét, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ugyanezekkel az igényekkel a jövőben ők is élni tudjanak.

Ennek megfelelően megfogalmazható öt elv, amelyek a pontosabb értelmezhetőséget lehetővé teszik.

- a mezőgazdaság termelés erőforrás-védelme és a környezetszennyezés elkerülése, továbbá az angol megfogalmazás szerinti Agricultural Health Protection szempontjainak figyelembe vétele
- a biológiai sokféleség fenntartása, a természetes ökoszisztéma lehető legkisebb károsítása;
- a mezőgazdaság társadalmi felelőssége a biztonságos élelmiszerekkel való élelmiszer-ellátás biztosításában, és az élelmiszer-minőség garantálásában
- a generációk közötti méltányosság;
- a fenntartható fejlődés felelőssége globális méretekben is.

A fenntartható mezőgazdaság olyan integrált, erőforrás-megőrző, igazságos gazdálkodási rendszerek kialakítását célozza, amelyek csökkentik, hosszú távon megelőzik a környezet károsodását, fenntartják a mezőgazdaság termelékenységét, sokszínűségét elősegítik rövid és hosszú időszak alatt azok ökonómiai életképességét és szilárdan fenntartják a vidéki közösségeket és azok életminőségét. Kiemelt jelentősége, hogy megtalálja mezőgazdaság, s azon belül az élelmiszerlánc valamint a környezet kölcsönösségének alapjait, szabályait, folyamatos egymásra hatását, s ennek megfelelően, tudatos, mutualisztikus rendszereket működtet.

Az egyik legbecselesebb közös európai értékünk élelmiszerlánc kultúránk sokszínűsége.

Az Európai Élelmiszerlánc Parlament Egyesület, rövidebb nevén a Foodlawment célja, a termelők-előállítók-forgalmazók (mindösszesen élelmiszerlánc vállalkozók), a kutatók-oktatók (a tudomány szereplői), a a láncot felügyelő hatósági szakemberek, és a fogyasztók érdekeinek összehangolása a fenntartható, mégis megújuló, értékeit megtartó élelmiszerlánc működtetése során. A gyakran különböző érdekeket képviselők nézeteit, a négyoldalú párbeszédet irányító szekciókba /hatóság, vállalkozás, tudomány, fogyasztó/ és szakmai bizottságba tömörült, elismert hazai és külföldi szakemberek egyeztető, tényfeltáró munkáján keresztül kívánja közös nevezőre hozni, majd azután követendő gyakorlatra váltani. Az Európai Élelmiszerlánc Parlament kiemelkedő feladata, hogy az élelmiszerlánc szereplőinek és a közösségi, nemzeti valamint a harmadik országok harmonizációs feladatokat ellátó jogalkotóinak az előzetes egyeztető, akkreditált fórumává, szakértői bázisává váljon.

Erre biztató jogi felhatalmazást ad, az európai élelmiszerjog is, hiszen azt írja a 2. szakaszban az átláthatóság elveinél a 9. cikkben, az állampolgárokkal folytatott konzultációról, hogy: „Az élelmiszerjog egyes jogszabályainak előkészítése, értékelése és felülvizsgálata során — közvetlenül vagy érdekképviselői szervezeteken keresztül — nyitott és átlátható az állampolgárokkal folytatott konzultációra van szükség, kivéve, ha az ügyek sürgőssége ezt nem teszi lehetővé.”

A globális élelmiszerlánc rendszer működése számos rejtett, mindemellett jelentős költséggel, valamint nyilvánvaló környezeti és élelmiszerlánc-fenntarthatósági kockázatokkal jár, amelyek közül a szállítási költségek, illetve az ellenőrzés hiányosságai, a szükséges információk biztosításának nehézségei, s a fogyasztói döntésekhez társuló információk aszimmetria a legjelentősebbek. A szakértői csoportjainkban megfogalmazódott élelmiszer-kilométer (food-miles) fogalma azt a távolságot jelenti, amelyet az élelmiszer termékek alkotórészei mindösszesen megtesznek, a végső fogyasztó asztaláig, a hulladékok ártalmatlanná tételéig. Ez a megközelítés, további kutatásokkal olyan mérési lehetőségnek, matematikai, megfeleltethető objektív értéknek minősül, amellyel a fenntartható- (tisztességes) élelmiszerlánc-tudatos fogyasztói, mind a vállalkozói, jogalkotói magatartás kedvezően befolyásolható, fokozható.

A Foodlawment támogatja, javaslatot dolgoz ki a szabályozások olyan irányú változtatására, hogy egy-egy térség hagyományos termékeinek lokális piacra jutását elősegítse, továbbá, hogy a termékek eredetéről, előállításuk – élelmiszerlánc-tudatos - módjáról alapvető, releváns információk szülessenek, s jussanak el a döntést hozó fogyasztókig.

A gyakorlati állattenyésztésben is, élelmiszer-biztonsági célból nélkülözhetetlen az állatok egyedi azonosítása. Adatokhoz legbiztosabban, a valamennyi egyedre jellemző örökítő anyag, a DNS analízise alapján juthatunk. Egyesületünk alelnöke, Gottfried.Brem professzor fejlesztette ki az eszközrendszert, amellyel a megbízható szövetmintavétel elvégezhető. A közismerten stabil DNS, adatbankban tárolható, így egyedi genetikai „ujjlenyomat”-ot kapunk, az egyedet a termékig, sőt az alapanyag feldolgozásig-az ételekig- nyomon követhetjük.

A Foodlawment, Élelmiszerlánc Kereső Rendszert (Food-Chain-Search System) alakított ki. Az élelmiszerlánc szereplői munkájának az értéke, a fogyasztók és a többi szereplő informálásából származik; ugyanis a vállalkozóktól, hatóságoktól és a tudomány-oktatás szereplőitől származó információk hiányában a fogyasztó a legtöbb esetben egyedül a termék ára, a reklámok lapján fog dönteni. Mivel nem mondtuk el, nem beszéltük meg, így az átlag fogyasztót, felhasználót (ha van közöttünk ilyen) - jelenleg - nem az érdekli, hogy mi az összetétele, hatásmechanizmusa, lényege, küldetése, ökológiai lábnyoma az adott élelmiszernek, a lánc adott termékének, helyettük kevésbé alapos szempontok alapján hozza döntéseit.

Megismerve a termék vásárlásának, fogyasztásának előnyeit, milyen – akár közös – problémákat előzhet meg, mennyivel nő az élettartama, javul az életminősége a felhasználónak, meggyőződésünk szerint pozitívan, mindannyiunk meglegedésére befolyásolhatjuk fogyasztását.

A speciális Food Chain – Gyerek programjaink keretében a „DANI a búzaszem”, kalandos történetén keresztül már az óvodás kortól bevonjuk a „kisfogyasztót” az élelmiszer információ „ESZTER-LÁNCÁBA”.

Az Európában jelenleg is létező élelmiszerlánc események, járványok, mérgezések, fertőzések, hamisítások, csalások nyilvántartó, tájékoztató rendszereivel, az azokat üzemeltetőkkel olyan, az adatok gyors, hatékony hiteles átadásán alapuló együttműködést kötött az Egyesület, amellyel az események jelenleginél sokkal hatékonyabb kezeléséhez, megelőzéséhez adunk információt, irányutatót, segítséget annak érdekében, hogy a lehető legrövidebb időn belül, megfelelő módon kerüljön ki a fogyasztásból a nem megfelelő termék, rendszer, vállalkozás.

Az élelmiszerlánc felügyeleti hatóságok részére - az egységes közösségi élelmiszerjog alapján - informatikai fejlesztést valósítunk meg - pilot projekt formájában, a Kárpátok Euró- Régióban mind eszközökben, mind szoftverekben, egymással kompatibilis, kommunikáló felhasználóbarát programok fejlesztésével, mellyel az európai élelmiszerlánc bármely pontján jelentkező probléma meghatározó adatai, azonnal eljuthatnak a felhasználókhoz, ahol késedelem nélkül el lehet kezdeni a megelőzés, kezelés szükséges lépéseit.

A Foodlawment egy Európai szinten összefogott, a fenntarthatóan fejlődő, mindamelllett értékeiben megőrzött, európai élelmiszerláncot szolgáló kutatás- fejlesztési-innovációs, hatékony információáramláson alapuló tudásközpont hálózatot kíván létrehozni és üzemeltetni. Ennek részeként az élelmiszerlánc termékek előállításával okozott környezetvédelmi károk, és azok élelmiszerlánc-biztonságra visszahatása összefüggéseinek feltárására, egy virtuális hálózatként működő regionális kutatói adatbázis létrehozása is cél, amely olyan tudományos kutatások és eredmények publikálására ad lehetőséget, amelyek segítséget nyújtanak a nemzeti és regionális hatóságok részére a fenntartható élelmiszer-előállítás (és -fogyasztás) stratégiájának kidolgozásához.

Jelenleg nincs olyan adatbázis, amely logikai kapcsolatot képes teremteni a régió élelmiszerlánc szereplői/ szakemberek, hatósági és tudományos intézmények, vállalkozások/ és termékei, a termékek partnerei között. Az élelmiszerlánc és a környezetvédelem összefüggéseit feltárva „élelmiszerlánc-környezet” probléma térkép készíthető.

Miért van erre szükség?

Mert a határokon átnyúló – élelmiszerlánc- környezeti, a helytelen emberi tevékenységből, a globalizációból – eredő problémákat az egyes országok önállóan nem, vagy nem eléggé hatékonyan tudják kezelni. Ennek alapvető oka, hogy a kutatások, intézkedések, fejlesztések, a fenntartható fogyasztást ösztönző, a szemléletmód változást elősegítő kampányok nem a teljes térséget átfogóan valósulnak meg. Jellemző az élelmiszerlánc és környezete területén végzett kutatások koherenciájának hiánya, az esetenként párhuzamos tevékenységek.

A cél továbbá, hogy a FOGYASZTÓ számára is gyorsan elérhető, érthető, hiteles, szakmailag felügyelt információk gyűjteménye jöjjön létre az élelmiszerlánc és környezet problémákról, a nem elszigetelt megoldási lehetőségekről.

Az Európai Élelmiszerlánc Parlament Egyesület elnöksége kihelyezett ülésén az Őrségi Nemzeti Parkban az egyedülálló, specifikus biológiai értékeink védelmében a környezetet romboló hulladékégetők kapcsán, „MIT VESZÍTHETÜNK” címmel sürgette a mielőbbi problémakezelő cselekvést.

A FAIR Food Chain PROGRAMUNK alapfilozófiájából adódik, hogy képesek vagyunk megérteni, megértetni és ennek érdekében az európai nemzetek szakembereivel összefogni, hogy az európai infrastruktúrák közös határterületén működő élelmiszerláncunk, valamint az abban folyó cselekmények a tisztességes, a szóba jöhető hatásokat figyelembe vevő, és ennek alapján fenntarthatóan fejlődő, mégis értékeit megőrző, értékrendek, FOODLAWMENT ajánlások, útmutatók alapján működjön, s ennek érdekében alakuljon át.

Az élelmiszerlánc nem egyenlő csupán a termékek, események láncával, attól több, bonyolult összefüggéseken alapuló rendszer, és mind ezek mellett egy kritikus infrastruktúráként működő mutualizmus. Az agráregészség megőrzési programok kialakítása, megvalósítása az egyedüli járható út, az emberi egészség magas szintű, fenntartható védelmének megteremtésére, folyamatos biztosítására.

Csak és kizárólag az élelmiszerlánc-védelem, és élelmiszerlánc-tudatosság útján járva valósítható meg, hogy egy napon, a mi közös munkánk eredményeként, olyan világban, olyan Európában, olyan országokban fogunk élni, ahol tudatosan gondolkodó, cselekvő emberek párbeszédével, együttműködésével, kölcsönös bizalommal megértjük, és megvédjük. legnagyobb kincsünket, létezésünk biológiai értelemben vett legfontosabb alapját, a fenntartható élelmiszerláncot.